روزنامه شرق

علم

درکانتون‌های کردستان سوریه چه می‌گذرد؟ صفحه ۱۰

بازخوانی دفاع مقدس می‌تواند آموزنده باشد صفحه ۱۲

چند خاطره درباره کشته‌شدن ۱۷۵ غواص صفحه ۱۲

زندگی و مرگ مرد یخی در ۵هزار سال پیش

درگیری‌های خونین دربلندی‌های برف‌گیر

بابک فرهادی

طرح: نشال جوگرافیک

پژوهش‌های جدید دانشمندان روی قدیمی‌ترین مومیایی یخ‌زده دنیا (که مرد یخی یا اوتزی نام دارد)، به کشف‌های جدیدی درباره زندگی و مرگ این فرد و همچنین نوع ارتباط‌های اجتماعی در زمان زندگی وی منجر شده است، ازجمله اینکه دانشمندان به‌تازگی نقش‌های جدید خالکوبی‌شده روی قفسه سینه وی را پیدا کرده‌اند. همچنین در این پژوهش‌ها بیماری‌های مختلفی که وی با آنها دست‌به‌گریبان بود، کشف و بررسی شده است. هم‌اکنون گروهی از پژوهشگران ایتالیایی در حال بررسی مومیایی این مرد یخی هستند. این گروه پژوهشی در بررسی‌های جدید خود از روش نوینی برای عکس‌برداری از این مومیایی استفاده کرده‌اند. آنها در این روش ابتدا بدن یخ‌زده مومیایی را کمی گرم کردند تا دمای آن بیشتر و دمای بدن برای انجام عکس‌برداری آماده شود. سپس دوربین‌های ویژه این تحقیق که به فیلترهای فرابنفش مجهز بودند، از این مومیایی تصویربرداری کردند. این تصویربرداری بعدا با فیلترهای زیرقرمز نیز انجام شد.

تصویرهای تهیه‌شده با استفاده از نرم‌افزار ویژه‌ای (که برای تشخیص و شناسایی رنگدانه‌های غیرطبیعی غیرقابل مشاهده طراحی شده بود)، تجزیه و تحلیل شد و در نتیجه در بخش‌هایی از قفسه سینه این مومیایی، یعنی دقیقا در سمت راست آن، تصاویر یک خالکوبی کشف شد که با چشم غیرمسلح، دیده نمی‌شود. یکی از دانشمندان حاضر در این تحقیق نیز گفته است: «نخستین خالکوبی کشف‌شده عبارتند از چهار خط ممتد و موازی که روی سینه وی نقش بسته است». پژوهشگران اعتقاد دارند همه خالکوبی‌های بدن این مومیایی، جنبه پزشکی و درمانی داشت. بررسی‌ها نشان می‌دهد این مرد یخ‌زده باستانی در هنگام مرگ ۴۵سال داشت. وی همچنین دارای عارضه سنگ کیسه صفرا و همچنین عفونت لثه‌ها و انگل دستگاه گوارش بود و علاوه‌بر این موارد به بیماری تصلب شریان نیز مبتلا بود.

اما پژوهشگران مؤسسه مومیایی مرد یخی به‌تازگی و با استفاده از نانوکاوشگرها توانستند قدیمی‌ترین گلبول قرمز انسان را در بدن مرد یخی پیدا و بررسی کنند. پژوهشگران این مؤسسه، پس از سه سال تلاش مداوم، روش تازه‌ای برای نمونه‌برداری از گلبول‌های قرمز این مومیایی یخ‌زده ابداع کردند و با استفاده از یک نانوکاوشگر، به درون بدن وی دسترسی پیدا کردند. براساس گزارش پژوهشگران «مؤسسه مومیایی مرد یخی»، پژوهشگران و باستان‌شناسان تیم پژوهشی این مومیایی، با استفاده از یک کاوشگر ویژه در ابعاد نانو و ارسال آن به درون بافت‌ها و اندام‌های بدن این مومیایی، از گلبول‌های قرمز سالم بدن وی نمونه‌برداری کردند. آزمایش‌های لیزری انجام‌شده روی این سلول‌ها نیز تأیید کرد این نمونه‌های به‌دست‌آمده، همان سلول‌ها یا گلبول‌های قرمز است. برای این بررسی‌ها از روش خاصی از طیف‌سنجی به نام «رامان» استفاده کرده‌اند. در این پژوهش‌ها، مقادیر کمی فیبرین (fibrin) نیز به دست آمد که عامل ایجاد لخته‌های خونی پس از بروز جراحات در بدن است و بلافاصله پس از ایجاد زخم و خونریزی شکل می‌گیرد.

براساس این آزمایش‌ها مشخص شد مرد یخی احتمالا به‌سرعت پس از بروز جراحات فوق درگذشته است، زیرا معمولا فیبرین ترشح‌شده توسط بدن، بلافاصله پس از انعقاد خون، توسط عوامل دیگر جذب شده و ناپدید می‌شود. گفتنی است پیش از این و در سال۲۰۱۲ میلادی نیز تحقیقاتی در این زمینه روی مومیایی مرد یخی انجام شده بود و در این مطالعات از محل جراحات موجود در بدن این مومیایی و خراشیدگی‌های زخم دست وی و از گلبول‌های خونی مرد یخی نمونه‌برداری و اعلام شد این گلبول‌ها دارای مشابهت و ابعاد یکسانی با انسان‌های امروزی است. در مطالعات انجام‌شده در سال ۲۰۱۲، از نوع ویژه و پیشرفته‌ای از میکروسکوپ استفاده شده بود و ایده استفاده از کاوشگر برای نخستین‌بار در این زمان مطرح شد. اولین کاوشگر در ابعاد نانو، تنها در بخش‌های سطحی زخم این مومیایی حرکت کرده بود. این ایده در آن زمان و براساس شرایط موجود در محل برش‌های زخم اجرا و تصاویری از گلبول‌های قرمز این مناطق تهیه شد، ولی در بررسی‌های جدید، هم‌زمان با طراحی و ساخت این کاوشگر، بخش‌های داخلی نیز مورد توجه قرار گرفت. به گفته کارشناسان، این نمونه خون ۵۳۰۰ساله به‌عنوان قدیمی‌ترین نمونه خونی که تاکنون در جهان یافت شده است، می‌تواند به دانشمندان کمک کند که تفاوت میان خون‌های قدیمی و جدید را بهتر درک کنند. در گذشته نیز دانشمندان سلول‌های نمونه کوچکی از استخوان او را بررسی کردند و توانستند ساختار ژنی بدن او را مشخص کنند. اما اکنون، محققان این نمونه را دقیق‌تر بررسی کردند و متوجه شدند بخشی از آن از «دی‌ان‌ای» غیرانسانی تشکیل شده است. این «دی‌ان‌ای»ها متعلق به دو نوع باکتری است که در بدن اوتزی وجود داشته که یکی از آنها باعث بیماری دهان و دندان در او شده بود. این باکتری‌ها هم‌اکنون غیرفعال هستند، اما در شرایط خاص، ممکن است دوباره فعال شوند و بافت‌ها را از بین ببرند. این یافته از نظر دانشمندان مهم است، چون نشان می‌دهد نگهداری از این مومیایی‌ها، نیاز به دقت بیشتری دارد.

چند سال پیش نیز محققان با استفاده از نمونه استخوان لگن اوتزی به وزن یک‌دهم گرم، توالی ژنوم آن را مشخص کردند. در نتیجه این بررسی‌ها، مشخص شد مرد یخی گروه خونی B داشته و به نارسایی لاکتوز مبتلا بوده است. در جسد این مومیایی، توالی‌های غیرهومینید هم یافت شد. این یافته‌های غیرانسانی، بیانگر متاژنوم مرد یخی است و احتمال حضور میکروب‌ها را هم افزایش می‌دهد. اکنون یک گروه تحقیقاتی در ایتالیا دوباره داده‌های متاژنوم حاصل از بررسی ژنوم مرد یخی را آنالیز کرده‌اند. این محققان در بافت‌های نمونه‌برداری‌شده شواهدی از یک پاتوژن یافتند. این پاتوژن که نوعی پاتوژن دهانی است، در بروز بیماری پریودنتال (یا لثه‌ای) نقش دارد. نکته‌ای که بسیار تعجب‌آور بود، میزان قابل‌ملاحظه پاتوژن در استخوان لگن بود؛ محققان بر این باروند این پاتوژن به‌وسیله جریان خون از دهان به استخوان لگن رسیده است. براساس اظهارات محققان، باکتری‌ها بعد از مرگ در بدن تجمع نمی‌کنند و در مورد مرد یخی هم این باکتری‌ها بخشی از میکروفلورای دهانی او در زمان حیاتش بودند. یافته‌های این تحقیق، نتایج پژوهشی را که سال پیش و با استفاده از تکنولوژی سی‌تی‌اسکن انجام شده بود، تأیید می‌کند. گذشته از اینها، پژوهش‌های دیگر ثابت کرده است باوجود آنکه در پنج‌هزار سال قبل مثل امروز، تأثیرات اضافه‌وزن و زندگی پشت میزنشینی وجود نداشته، این مرد یخی به نوعی بیماری قلبی مبتلا بوده است. بررسی‌های ژنوم اوتزی، آثاری از «بورلیا» را هم نشان داد. «بورلیا» عنوان خانواده‌ای از باکتری‌ها است که سبب یک بیماری عفونی می‌شود که از طریق کنه منتقل می‌شود. پژوهشگران در این‌خصوص توضیح دادند: «این قدیمی‌ترین شاهد از عفونت به بورلیا است. اکنون می‌دانیم که این آلودگی از پنج‌هزار سال قبل وجود داشته است».

دانشمندان همچنین توانستند منشأ ژنتیکی این مرد یخی را پیدا کنند. به باور دانشمندان، اجداد اوتزی در عصر نوسنگی و در ادامه گسترش کشاورزی و پرورش دام از خاور نزدیک به اروپا مهاجرت کرده‌اند. «دی‌ان‌ای» این مهاجران امروزه در مناطق دورافتاده‌ای مثل «ساردینیا» و «کورسیکا» در جنوب اروپا دیده می‌شود. علاوه بر اینها، کشف چند جسد در کشور اتریش، گمانه‌زنی‌ها را در مورد رابطه خویشاوندی آنها با اوتزی، مرد یخی نامدار، تقویت کرده است. چندی پیش دانشمندان بقایای ۱۹ جسد را در اتریش پیدا کردند. دانشمندان بر این باورند که ۱۹ جسد تازه‌کشف‌شده، احتمالا با این مومیایی مشهور قرابت و نزدیکی دارند، اما هنوز زمان زیادی لازم است تا آنها را به‌طور کامل بررسی کنند. محققان مؤسسه پزشکی قانونی دانشگاه اینزبروک نمونه‌های متعددی از «دی‌ان‌ای» اهداکنندگان استان تیرول یا آلتوادیجه ایتالیا را تهیه کرده‌اند. آنها در تلاش هستند تا از نظر ژنتیک مقایسه‌ای میان این نمونه‌ها، جسد اوتزی و ۱۹ جسد تازه‌کشف‌شده انجام دهند. تا امروز نمونه‌های «دی‌ان‌ای» خون حدود سه‌هزار و ۷۰۰ اهداکننده بررسی و درعین‌حال از آنها خواسته شده تا شمه‌ای از تاریخچه خانوادگی خود را نیز ارائه دهند. اهداکنندگان مشتاقند بدانند چه شباهت‌های ژنتیکی‌ای ممکن است بین آنها و اوتزی وجود داشته باشد. اوتزی بی‌تردید خویشاوندانی در منطقه ساردینیای کنونی دارد. پژوهش‌ها در مورد بیماری و سلامتی اوتزی نشان داد که او به نوعی انگل روده‌ای به نام کرم شلاقی مبتلا بوده است. دانشمندان متوجه شده‌اند این انسان ماقبل تاریخ نسبت به لاکتوز شیر نیز حساسیت داشته و حتی مستعد ابتلا به بیماری قلبی بوده است. دلایل مرگ اوتزی تا سالیان سال ذهن پژوهشگران بسیاری را به خود مشغول نگاه داشت. شواهدی نظیر وجود سوراخ بزرگی در استخوان ترقوه، این فرضیه را قوت می‌بخشد که اوتزی در اثر برخورد یک تیر یا نوعی پیکان کشته شده است. درعین‌حال، اسکن مغزی، روایتگر داستانی دیگر است؛ یعنی سقوط از بالای یک بلندی. چند سال پیش دانشمندان دانشگاه اینزبروک اتریش با استفاده از سی‌تی‌اسکن مغزی، نقطه‌های تیره‌ای را در پس مخچه اوتزی تشخیص دادند و به این نتیجه رسیدند که اوتزی بی‌تردید در اثر آسیب مغزی فوت شده است. تحقیقی که بعدها در آکادمی بولزانوی آلمان انجام شد نیز نشان می‌دهد دلیل مرگ این مرد ماقبل تاریخی نوعی آسیب مغزی یا چیزی شبیه خون‌ریزی مغزی بوده است. احتمالا اوتزی ۵۰ کیلوگرمی در یکی از جنگ‌های قبیله‌ای و پس از برخورد پیکان با استخوان ترقوه‌اش، از بالای یک بلندی پرت شده و درنهایت در اثر آسیب شدید مغزی مرده است. البته با بررسی نمونه‌های خون روی سلاح وی، مشخص شده او پیش از مرگ، دو نفر از دشمنان را زخمی کرده و احتمالا کشته است.

اوتزی یا مرد یخی، که بود

مرد یخی یا اوتزی، نمونه منحصربه‌فردی از مومیایی‌های طبیعی است که حدود پنج‌هزار و ۳۰۰ سال قدمت دارد. اوتزی در دوران نوسنگی در کوه‌های اوتزال کشته شد، ولی جسد او به‌دلیل یخ‌زدن در برف‌ها، طی هزاران سال، کاملا سالم باقی ماند. بافت‌ها و لباس جسد آن‌قدر سالم بود که وقتی دو کوه‌نورد آلمانی در سال۱۹۹۱ با آن برخورد کردند، به گمان اینکه این جسد متعلق به یک کوه‌نورد دیگر است که به‌تازگی در این محل کشته شده، پلیس را در جریان امر قرار دادند. پلیس نیز فرزند یکی از گمشدگان را از ماجرا باخبر کرد و او نیز این فرد را به‌عنوان پدر خود شناسایی کرد. اما پس از انجام بررسی‌های بیشتر، مشخص شد این جسد چندین هزار سال قدمت دارد. در کنار جسد مقداری لوازم و تجهیزات به‌دست آمد که امروزه در کنار مومیایی به‌نمایش گذاشته شده است، مثل تبری از جنس مس، چاقویی کوچک و ۱۴ تیر. لباس‌های اوتزی شامل یک ردای بافته‌شده از ساقه گیاهان، یک روپوش، یک جفت مچ‌پیچ و یک جفت کفش بود که برای راه‌رفتن روی برف بسیار مناسب هستند. این مومیایی اطلاعات بسیار ارزشمندی از دوره نوسنگی اروپا به دانشمندان ارائه کرده است. پس از آنکه باستان‌شناسان مومیایی مرد یخی را به دقت بررسی کردند، مشخص شد سن او در هنگام مرگ ۴۵سال، قدش یک‌متر و ۶۵سانتی‌متر و وزنش ۵۰کیلوگرم بوده است. عکس‌برداری‌های پرتو ایکس و دیگر آزمایش‌ها نشان داد اوتزی برای آخرین‌بار حدود هشت‌ساعت پیش از مرگش مقداری غذا شامل گوشت بزکوهی، غلات و میوه خورده بود. در شانه چپ مومیایی، سر یک تیر مسی وجود داشت که وی تلاش کرده بود آن را از بدنش خارج کند و درنتیجه، میله آن بیرون آمده و سر تیر در جای خود باقی مانده بود. دلیل مرگ وی نیز خون‌ریزی ناشی از جراحت‌های وارده و ضربه شدیدی بود که به جمجمه‌اش وارد شده بود. البته آنالیز خنجر و تبر وی نشان می‌دهد اوتزی پیش از مرگش حداقل دو نفر از مهاجمان را از پای درآورده بود.

نقش فناوری در تشخیص مومیایی‌های اصل و کپی

سرنوشت شوم شاهدخت هخامنشی

محمدرضا دستورانی

با توجه به اینکه مومیایی‌ها بازگوکننده ماجراهای بسیاری از دوران‌های بسیار گذشته تاریخ هستند و از طرف دیگر می‌توانند توجه و کنجکاوی حتی افراد عادی را به خود جلب کنند، بسیاری از موزه‌ها حاضرند مبالغ قابل‌توجهی برای این مومیایی‌ها بپردازند و همین مبلغ قابل‌توجه است که بسیاری را برای ساخت نمونه‌های تقلبی این مومیایی‌ها وسوسه می‌کند. یکی از جالب‌ترین ماجراهای مومیایی‌های تقلبی، «مومیایی شاهزاده‌خانم هخامنشی» است که آن را با نام مومیایی پارسی (Persian Princess) نیز می‌شناسند. این مومیایی در سال ۲۰۰۰ کشف و خبر آن به تمام جهان مخابره شد. واسطه‌ها، این مومیایی را به موزه متروپولیتن نیویورک عرضه و برای فروش آن، ده‌ها میلیون دلار طلب کردند. موزه متروپولیتن، پیش از اقدام به خرید این مومیایی، از فردی به نام «ماسکارا» (که یکی از متخصصان برجسته باستان‌شناسی ایران است و در شناخت کپی‌های تقلبی از آثار باستان‌شناسی نیز تخصص ویژه‌ای دارد)، دعوت کرد نظر خود را درباره اصالت این مومیایی بیان کند. او ابتدا به اصالت این مومیایی مشکوک می‌شود و درنهایت هم اعلام می‌کند شکی ندارد که این مومیایی تقلبی است. باستان‌شناسان و برجسته‌ترین پزشکان دنیا که به پاکستان دعوت شده بودند، رازی تکان‌دهنده را در مورد این مومیایی فاش کردند. باستان‌شناسان با ترجمه خط میخی نوشته‌شده در تابوت و ماسک طلایی روی صورت مومیایی، متن آن را به این‌صورت ترجمه کردند: «من رهو دوگونه، دختر خشایارشا پادشاه بزرگ هستم». باستان‌شناسان با بررسی‌های بیشتر، متوجه شدند در خط میخی این متن، غلط‌های نگارشی وجود دارد که با خط‌های میخی باستانی موجود همخوانی ندارد. همچنین طرح اهورامزدای رسم‌شده در تابوت نیز با نمونه‌های باستانی موجود مطابقت ندارد. پس از اینکه باستان‌شناسان فاش کردند این مومیایی تقلبی است، سؤال مهم دیگری مطرح شد: «این دختر نگونبخت چه کسی است و چه کسانی این جنایت را انجام داده‌اند؟». برای پاسخ‌گویی به این پرسش، از پروفسور «کریس میل‌روی»، متخصص بین‌المللی کالبدشکافی و آناتومی، از انگلستان دعوت کردند تا به پاکستان سفر کند. پروفسور «میل‌روی» پس از معاینه جسد، اعلام کرد جسد متعلق به دختری بالای ۲۵سال است که در سال ۱۹۹۶ درگذشته است. پروفسور «میل‌روی»، علت درگذشت دختر را واردآمدن ضربه شدید به گردنش و شکسته‌شدن آن اعلام کرد و گفت: «نمی‌توان با اطمینان اعلام کرد آیا این ضربه، صرفا یک حادثه بوده یا اینکه وی را به‌قتل رسانده‌اند. با توجه به دمای زیاد ایران و پاکستان (که باعث می‌شود جسد به‌سرعت تخریب و تجزیه شود)، جسد این دختر یا هرگز دفن نشده یا اینکه حداکثر یک شب پس از دفن‌شدن از خاک خارج شده است». او اعلام کرد با توجه به اینکه خشکاندن جسد این دختر نگون‌بخت به حدود نیم‌تن مواد شیمیایی نیاز داشته است، این عمل را افراد عادی انجام نداده‌اند. باستان‌شناسان نیز اعلام کردند چندین نفر در این جنایت دست داشته‌اند که تعدادی از آنها با تاریخ ایران باستان و مصر و چگونگی مومیایی‌کردن آشنایی داشته‌اند. علاوه بر این، ماسک طلایی صورت این جسد مومیایی‌شده را طلاکاری ماهر و حرفه‌ای تهیه کرده، تابوت و حکاکی روی آن نیز کار نجاری زبردست است و حکاکی خط میخی دوهزارو۶۰۰ سال پیش، روی سنگ را نیز یک سنگ‌تراش چیره‌دست انجام داده است. با استفاده از تکنولوژی پیشرفته و اندازه‌های صورت این دختر، تصویری شبیه‌سازی‌شده از صورت این دختر ساخته شد و پلیس پاکستان تحقیقات گسترده‌ای را در این زمینه آغاز کرد و دو نفر در این زمینه دستگیر و بازجویی شدند. نکته جالب اینکه پس از کشف تقلبی‌بودن این مومیایی، تقلبی‌بودن دو مومیایی دیگر (که ادعا شده بود متعلق به ایران باستان است)، نیز فاش شد و این گمان وجود دارد کسانی، دو انسان دیگر را نیز برای تهیه این مومیایی‌ها کشته یا از قبر دزدیده باشند. جالب آنکه پیش از مشخص‌شدن جعلی‌بودن این مومیایی، سازمان میراث فرهنگی ایران، دولت پاکستان و طالبان، مدعی تملک این مومیایی بودند.

پرونده سری

علم و فناوری در باستان‌شناسی

رازهای ناگشوده

یاسان زرکوب

به موازات پیشرفت علم و فناوری، بررسی‌های باستان‌شناختی نیز آسان‌تر شده است. اجساد مومیایی مصریان باستان همیشه در دسترس بودند و در بسیاری موارد فقط در حد شگفتی‌آفرینی کاربرد داشتند یا از آنها به‌عنوان شیء تزئینی استفاده می‌کردند. اما از ابتدای قرن بیستم دانشمندان کم‌کم توانستند با استفاده از علم و فناوری، اسرار هزاران ساله‌شان را از زیر زبان‌شان بیرون بکشند. برای مثال یکی از مومیایی‌های معروف جهان، مردان نمکی هستند. مردان نمکی نام شش مومیایی است که زمستان سال۷۲ (۱۹۹۳میلادی) در معدن نمک چهرآباد استان زنجان کشف شدند.

با انجام آزمایش‌های سال‌یابی به روش کربن۱۴ روی نمونه استخوان‌ها و پارچه‌های مجموعه، مشخص شد قدمت یکی از این اجساد حدود هزارو ۷۰۰سال (اواخر اشکانی-اوایل ساسانی) است. آزمایش‌های «دی‌ان‌ای» نشان داد سن این مرد نمکی هنگام مرگ حدود ۳۷ سال بوده است. با بررسی آزمایش‌های انجام‌شده روی سلول‌های موی سر، گروه خونی مرد نمکی B+ تعیین شد. با انجام آزمایش سی‌تی‌اسکن و رادیولوژی، مشخص شد این مرد نمکی در اثر سقوط ناگهانی درون یکی از گودال‌های معدن نمک و واردشدن ضربه بسیار شدید به ناحیه راست جمجمه و صورت، درگذشته است. در پژوهشی که در سال۲۰۱۲ روی یکی دیگر از مردان نمکی (با قدمتی حدود دوهزارو ۲۰۰سال) انجام شد، معلوم شد در دستگاه گوارشی این فرد، بقایای تخم کرم کدو وجود دارد که از نظر تعیین نوع غذای آن دوران و نوع آلودگی انگلی، کشف قابل‌توجهی محسوب می‌شود. ابتلا به کرم کدو نشان می‌دهد در آن زمان، استفاده از گوشت کم‌پخته‌شده رواج داشته است. گذشته از این، پژوهشگران بین‌المللی در کشور مصر طی بررسی‌های خود، بقایای یک زن مصری را کشف کردند که حدود چهارهزارو ۲۰۰سال پیش بر اثر سرطان پستان درگذشته بود. مطالعات انجام‌شده نشان می‌دهد سرطان در بدن به‌شدت گسترش یافته و به دیگر اعضا و بافت‌های وی سرایت کرده بود. بر اساس این بررسی‌ها مشخص شد این زن، مدت‌ها پیش از مرگ خود، دچار نازایی شده و نمی‌توانست کارهای روزمره خود را انجام دهد و تحت درمان و پرستاری قرار داشته است. دره پاشاهان، یکی از مکان‌هایی است که باستان‌شناسان به آنجا علاقه بسیاری دارند، چون می‌دانند با بررسی اجساد این مکان می‌توانند به وضعیت اجتماعی کارگران در دوران فرعون‌ها بهتر پی ببرند. یک گروه پژوهشی با بررسی استخوان‌های باقی‌مانده از این کارگران، دریافتند بسیاری از آنها به بیماری ورم مفاصل و مشکلات قوزک پا و گردن مبتلا بوده‌اند. به باور این محققان، یکی از دلایل اصلی این بیماری‌ها، تردد همه‌روزه کارگران از دهکده محل اقامت خود به دره پادشاهان بود.

موزه تاریخ

دیدار با ۱۰ مومیایی معروف جهان

اسرار دره پادشاهان

فاطمه کاظمی

مومیایی، جسد انسان یا حیوانی است که به‌دلیل برخی عوامل طبیعی، مانند وجود مواد شیمیایی خاص مثل نمک در محیط، سرمای بیش از اندازه، میزان رطوبت بسیارکم منطقه، یا نبود هوا محفوظ و ماندگار می‌شود. در ادامه با داستان ۱۰ مومیایی جالب که هنوز سالم مانده‌اند و امکان نمایش آنها برای عموم وجود دارد، آشنا می‌شویم.

۱۰- المر مک‌کاردی: «المر مک‌کاردی» (ژانویه۱۸۸۰-۷ اکتبر ۱۹۱۱)، قانون‌شکنی بود که در یک درگیری در اوکلاهاما کشته شد. در آن زمان، هیچ‌کس مسئولیت این جسد را نپذیرفت و آن را تحویل نگرفت. مسئول کفن‌ودفن هم، آن را با مواد آرسنیک‌دار مومیایی کرد و به مردم اجازه داد با پرداخت یک سکه، «قانون‌شکنی که تسلیم نمی‌شد» را تماشا کنند. پنج‌سال بعد، مردی ادعا کرد برادر «المر» است و می‌خواهد برای برادرش یک مراسم تدفین مناسب برپا کند، اما پس از آن هم جسد «المر» را به مدت ۶۰ سال به موزه‌های مومی کارناوال‌ها می‌فروختند.

۹- ولادیمیر لنین: «ولادیمیر ایلیچ لنین» (۱۰آوریل ۱۸۷۰-۲۱ ژانویه ۱۹۲۴)، یکی از رهبران سیاسی و متفکران انقلابی قرن بیستم و در رأس قدرت اتحاد جماهیر شوروی بود. سال ۱۹۱۸ او از یک ترور جان به در برد، اما به‌شدت مجروح شد. بعدها در چند مرحله دچار حمله شد و درنهایت در سال ۱۹۲۴ در ۵۳ سالگی و در زادگاهش درگذشت. جسد وی را مومیایی کردند و در مقبره لنین در مسکو به نمایش گذاشتند.

۸- قدیس برنادت: قدیس برنادت (۷ژانویه ۱۸۴۴-۱۶ آوریل ۱۸۷۹)، در جنوب فرانسه به دنیا آمد. با وجود اینکه بدن او را مومیایی نکرده‌اند، جسدش صحیح و سالم باقی مانده است. او ادعا کرده است ۱۸ بار، «بانوی جوانی» را دیده است. با وجود تردید اولیه کلیسای کاتولیک نسبت‌به این موضوع، اما بالاخره ارزشمندی این اعتقاد را اعلام کردند و فردی را که برنادت رؤیت کرده بود، مریم مقدس دانستند.

۷- خوآنیتا: «خوآنیتا» (Juanita یا دوشیزه یخی)، هشتم سپتامبر ۱۹۹۵ در قله «آمپاتو» در پرو کشف شد. او ۵۰۰ سال پیش و زمانی‌که ۱۲ تا ۱۴ سال سن داشت، قربانی شد. زمانی که جسدش پیدا شد، هنوز هم کاملا یخ‌زده بود. پوست، اندام‌های داخلی بدن، موها، خون و حتی محتویات معده‌اش سالم مانده است و بنابراین به دانشمندان کمک می‌کند شیوه زندگی اینکاها را درک کنند. گفته می‌شود «خوآنیتا» در اثر یک ضربه قوی به سرش کشته شده است و احتمالا قبل از اجرای مراسم قربانی، نوشیدنی توهم‌زا به او داده‌اند. «خوآنیتا» را در موزه‌ای در پرو به نمایش گذاشته‌اند.

۶- اوتزی: «اوتزی» یا مرد یخی، بهترین مومیایی است که به روش طبیعی حدود سال ۳۳۰۰ قبل از میلاد مومیایی شده است.

۵- جینجر: «جینجر» لقبی است که به بدن مومیایی‌شده مردی داده‌اند که برخی اعتقاد دارند قدیمی‌ترین مومیایی مصری شناخته‌شده است. این مرد بیش از پنج‌هزار سال پیش مرده است. موهایی طلایی، انگشت‌ها و حتی ناخن‌های او کاملا مومیایی شده است. قبل از ابداع روش‌های شیمیایی مومیایی، اجزای باقی‌مانده بدن مرده را درون قبرهای کم‌عمق و در تماس مستقیم با شن‌های گرم و خشک قرار می‌دادند. این عمل باعث می‌شد آب بدن (که ۷۵ درصد وزن بدن را تشکیل می‌دهد)، کشیده شود. نبود نم و رطوبت مانع فاسدشدن جسد می‌شود. با وجود این هنوز قطعی نیست مومیایی‌شدن جینجر عمدی بوده یا طبیعی. اکنون جینجر در موزه بریتانیا نگهداری می‌شود.

۴- جسد مرد باتلاقی: جسد باتلاقی، جسد مومیایی‌شده مردی است که در قرن چهار قبل از میلاد، در دوران عصر آهن زندگی می‌کرد و به‌صورت طبیعی مومیایی شده است. او را در می ۱۹۵۰ در دانمارک پیدا کردند. بعد از انجام آزمایش‌هایی روی مومیایی، دلیل مرگ او را اعدام و به دار آویخته شدن اعلام کردند، دلیل آن هم وجود خطوط واضح طناب زیر چانه و اطراف گردنش بود. با وجود این هیچ علامتی در پشت گردن، که گویای گره طناب باشد، دیده نشد. این مومیایی در موزه سیلکبورگ دانمارک نگهداری می‌شود.

۳- لومباردو روزالیا: سر و صورت او در آن زمان خیلی خوب حفظ شده بود، به‌همین‌دلیل تا مدت‌ها به اشتباه تصور می‌کردند قربانی قتل شده است، اما بعدها کشف شد حدود هزارو ۵۰۰ سال پیش مرده است.

۲- توت عنخ‌آمون: توت عنخ‌آمون (تولد حدود ۱۳۲۳-۱۳۴۱ قبل از میلاد) فرعون هجدهمین خاندان پادشاهی مصر است. توت عنخ‌آمون در ۹ سالگی فرعون شد و حدود ۱۰ سال تا زمان مرگش حکمرانی کرد. مقبره توت عنخ‌آمون در دره پادشاهان قرار دارد و «هوارد کارتر» در سال ۱۹۲۲ آن را کشف کرد. این مقبره کامل‌ترین مقبره سلطنتی مصری است که تابه‌حال کشف شده است. برای مصریان باستان، زندگی پس از مرگ، بسیار اهمیت داشت و تصور می‌کردند باید از بدن‌شان در آن دنیا استفاده کنند و به‌این‌دلیل اجساد را مومیایی می‌کردند.

۱- بانو دای (Xin Zhui): در سال ۱۹۷۱ کارگران چینی، درحالی‌که یک پناهگاه را نزدیک شهر چانگشای حفاری می‌کردند، به معبدی از سلسله «هان» برخوردند که حاوی تعداد زیادی وسایل دست‌ساز و همچنین یکی از بهترین و کامل‌ترین مومیایی‌ها بود. این مقبره متعلق‌به همسر «هان» بود که بین سال‌های ۱۷۸-۱۴۵ قبل از میلاد و در ۵۰ سالگی مرده بود. پوست او نرم، اعضای بدنش کاملا انعطاف‌پذیر، موها و اندام‌های درونی کامل و حتی باقی‌مانده‌های غذایی که خورده بود، در معده‌اش پیدا شد و خون گروه A هنوز در رگ‌هایش وجود داشت. متخصصان کشف کردند او از نوعی بیماری انگلی، درد قسمت پایینی کمر و انسداد رگ‌ها رنج می‌برده است و قلبش بیش از اندازه آسیب دیده بوده و در زمان مرگش، اضافه وزن داشته است. مومیایی دوهزارساله بانوی دای، اخیرا در موزه محلی «هونان» قرار داده شده است.